

Forum V

14. Suurvalta-aseman romahdus

Dokumenttitehtävä: Ruotsin tappion kuvaus Pultavassa

Ruotsin tappiot olivat kammottavan suuret; noin 6 900 kuollutta ja kuolevaa ruotsalaista makasi iltapäivällä taistelukentällä tai oli kadoksissa. Osa katosi tappion melskeessä ilmestymättä koskaan takaisin. Jotkut pakenivat Pultavaa ympäröiviin metsiin, joutuivat seudun talonpoikien käsiin ja hakattiin kuoliaaksi. Jos nämä luvut tuntuvat mitättömiltä verrattuina myöhempien sotien tappioihin, niin kannattaa miettiä tappioiden suhteellista osuutta taistelleiden määrästä. Taisteluun otti osaa 19 700 ruotsalaista ja näistä kaatui noin 6 900 eli 35 prosenttia. Toisin sanoen enemmän kuin joka kolmas tänä aamuna taisteluun lähteneistä menehtyi! Ruotsin kokonaistappiot olivat vielä suuremmat: 2 800 joutui vangiksi ja tuntematon määrä haavoittuneita onnistui pääsemään pois taistelukentältä ja seurasi armeijaa sen vetäytyessä kohti Dnepriä. Eräiden arvioiden mukaan tällaisia haavoittuneita oli noin 1500. Ruotsalaisten totaaliset tappiot kohoavat siis 9 700 mieheen eli 49 prosenttiin, vaikka jättäisimme vapautensa säilyttäneet haavoittuneet pois laskuista. – – Toisin sanoen joka toinen taistelussa mukana ollut ruotsalainen joko kuoli tai joutui vangiksi! Normaalisti jo 20 prosentin tappioita pidetään erittäin suurina. Ruotsin tappioita Pultavassa voidaan siis ilman muuta pitää ennenkuulumattomina, jopa katastrofaalisina. (Vertailun vuoksi mainittakoon, että ranskalaiset menettivät 1815 Waterloon taistelussa 34 prosenttia koko miesvahvuudestaan kaatuneina, vankeina tai haavoittuneina – – .) Täten Pultava kuuluu maailmanhistorian verisimpiin yhteenottoihin.

– –

Venäjän tappiot olivat huomattavasti Ruotsin tappioita pienemmät eli 1 345 kaatunutta. Todellisuudessa tuon luvun tulisi olla suurempi, jos otetaan mukaan myös epä säännölliset joukot ja myöhemmin kuolleet haavoittuneet. Häviävä armeija kärsii aina suurimmat tappiot, – tuo sääntö osoittautui jälleen todeksi. Jokaista kaatunutta venäläistä kohti oli viisi ruotsalaista. Ruotsalaiset vangit ja haavoittuneet joutuivat todistettavasti joukkomurhan uhriksi taistelun lopussa ja osapuolten tappiolukujen epäsuhta on merkki siitä, että sellainen toiminta oli paljon yleisempää, mitä tähän asti on luultu.

– –

Auringon paahtamaa taistelupaikkaa peittivät alastomat, silpoutuneet, vääristyneet ja hiiltyneet ihmisruumiit, jotka olivat sekoittuneet verisiin räpsyihin ja hevosenraatoihin. Lämmin kesäsää muistutti nopeasti itsestään, ruumiit alkoivat mädäntyä. Seudun ylle levisi nopeasti tympeä lemu, josta ei voinut erehtyä. Hautaamattomat ruumiit käyvät taistelukentällä eriskummallisen muodonmuutoksen – – Ruumiit vaihtavat väriään ja kokenut katsoja voi yleensä värisävyjen perusteella arvioida niiden kuolinhetken; väri vaihtuu valkoisesta keltaisen kautta kellanvihreään tai harmaaseen muuttuakseen lopulta mustaksi niin että iho muistuttaa tervaa. Ruumiit paisuvat, ne täyttyvät ja kiristävät univormuja. Samat mekanismit toimivat Pultavan ummehtuneella taistelukentällä.

Peter Englund: Pultava. WSOY 1989.

Peter Englund on tunnettu ruotsalainen historiantutkija, joka on perehtynyt varsinkin Ruotsin suurvalta-aikaan.

Tehtäviä

1. Kuinka paljon Ruotsi menetti sotilaita?
2. Millä perusteella Ruotsin tappioita voi pitää katastrofaalisina?
3. Miten Englund kuvaa taistelupaikkaa taisteluiden laannuttua?
4. Lue oppikirjasta suurvalta-aseman romahtamisen syyt. Mitä pidät suurimpana syynä Ruotsin suurvallan romahdukselle?